

АКАДЕМИЯИ МИЛЛИИ ИЛМҲОИ ТОЧИКИСТОН
МУАССИСАИ ДАВЛАТИИ ИЛМИИ “МАРКАЗИ ОМУЗИШИ
ПИРЯХҲОИ АКАДЕМИЯИ МИЛЛИИ ИЛМҲОИ ТОЧИКИСТОН”

Қаюмов А.Қ., Шомаҳмадов А.М., Сафаров М.Т.

НАҚШАИ АМАЛ
ЧИҲАТИ ИШТИРОКИ МУАССИСАИ ДАВЛАТИИ ИЛМИИ
“МАРКАЗИ ОМУЗИШИ ПИРЯХҲОИ АКАДЕМИЯИ
МИЛЛИИ ИЛМҲОИ ТОЧИКИСТОН” ДАР ТАШКИЛ ВА
ГУЗАРОНИДАНИ “СОЛИ 2025 - СОЛИ
БАЙНАЛМИЛАЛИИ ҲИФЗИ ПИРЯХҲО”
(ДАР ҲАМКОРӢ БО ШАРИКОН)

Душанбе - 2023

АКАДЕМИЯИ МИЛЛИИ ИЛМҲОИ ТОҶИКИСТОН
МУАССИСАИ ДАВЛАТИИ ИЛМИИ “МАРКАЗИ ОМУЌИШИ
ПИРЯХҲОИ АКАДЕМИЯИ МИЛЛИИ ИЛМҲОИ ТОҶИКИСТОН”

“МУВОФИҚА ШУД”

Президенти Академияи миллии
илмҳои Тоҷикистон

Академик Фарҳод Раҳимӣ

----- соли 2023

"ТАСДИҚ МЕНАМОЯМ"

Директори Муассисаи давлатии
илмии “Маркази омӯзиши пиряхҳои
Академияи миллии илмҳои
Тоҷикистон”

Профессор Қаяумов А.Қ.

----- соли 2023

Қаяумов А.Қ., Шомаҳмадов А.М., Сафаров М.Т.

НАҚШАИ АМАЛ

**ҶИҲАТИ ИШТИРОКИ МУАССИСАИ ДАВЛАТИИ ИЛМИИ
“МАРКАЗИ ОМУЌИШИ ПИРЯХҲОИ АКАДЕМИЯИ МИЛЛИИ
ИЛМҲОИ ТОҶИКИСТОН” ДАР ТАШКИЛ ВА ГУЗАРОНИДАНИ
“СОЛИ 2025 - СОЛИ БАЙНАЛМИЛАЛИИ ҶИФЗИ ПИРЯХҲО”
(ДАР ҲАМКОРӢ БО ШАРИКОН)**

**Зери назари
Академик Фарҳод Раҳимӣ**

Бо қарори Шурои олимони Муассисаи
давлатии илмии “Маркази омӯзиши
пиряхҳои Академияи миллии илмҳои
Тоҷикистон” барои чоп тавсия шуд.
Протокол аз 27.04. 2023, № 04

Душанбе - 2023

УДК 001:551.324+327 (575.3)

ББК 72+66.4+26.222.8 (2 тадж)

К-12

К-12 Қаюмов А.Қ., Шомахмадов А.М., Сафаров М.Т.

Нақшаи амал ҷиҳати иштироки Муассисаи давлатии илмӣ “Маркази омӯзиши пирияхҳои Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон” дар ташкил ва гузаронидани “Соли 2025 - Соли байналмилалӣ ҳифзи пирияхҳо” дар ҳамкорӣ бо шарикон Душанбе: «Ирфон», 2023, - 29 с. Зери назари Академик Фарҳод Раҳимӣ

Ҳуччати мазкур бо мақсади амалӣ намудани чорабиниҳо оид ба омодагӣ ва баргузори “Соли 2025 - Соли байналмилалӣ ҳифзи пирияхҳо”, тибқи Қарори Ассамблеяи Генералии Созмони Милали Муттаҳид GA /77/443, аз 14 декабри соли 2022 ва дастурҳои протоколи ҷаласаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 декабри соли 2022 таҳти рақами 12 таҳия гардидааст. Нақшаи амал чорабиниҳои муҳими таҳқиқотии сатҳи миллий, минтақавӣ ва байналмилалӣ дар бар мегирад, ки барои ноил шудан ба ҳадафҳои “Соли 2025 - Соли байналмилалӣ ҳифзи пирияхҳо” аҳамияти калидӣ доранд. Дар ҳуччат, бо иштироки шарикони миллий, минтақавӣ ва байналмилалӣ, гузаронидани экспедитсияҳои маҷмӯӣ дар баландкӯҳҳо, тақвияти шабакаи пойгоҳҳои баландкӯҳии глятсиологию гидрометеорологӣ дар баландҳои 3500-5000 метр аз сатҳи баҳр, инчунин ба роҳ мондани омӯзиши тавозуни (баланси) массаи пирияхҳо, дар назар аст.

ISBN

Мундарича

1. Ихтисорот	5
2. Шиноснома	6
3. Мақсад ва вазифаҳои нақшаи иҷро.....	7
4. Асосҳои мухтасари таҳияи нақша- чорабиниҳо.....	10
5. Системаи чорабиниҳо.....	12
6. Механизми амалӣ.....	13
7. Сарчашмаҳои маблағгузорӣ.....	14
8. Арзёбии самаранокӣ, оқибатҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва экологии татбиқи нақша - чорабиниҳо.....	15
9. Ташкили идоракунии иҷроиши нақша - чорабиниҳо	17
1. Нақшаи чиҳати омодагӣ ва гузарондани чорабиниҳои “Соли байналмилалӣ хифзи пирахҳо” (2023-2025).....	19
1.1. Ташкили чорабиниҳо	19
1.2. Таҳияи асосҳои методологӣ ва базаи захиравии чорабиниҳо	20
1.3. Тайёрӣ ва гузарондани корҳои таҳқиқотӣ- экспедитсионӣ ва дигар корҳои илмию техникӣ дар СБҲП	20
1.4. Тайёрӣ ва қорӣ намудани системаи чорабиниҳои ҷамъбасти	21
2. Нақшаи гузаронидани корҳои таҳқиқотӣ, экспедитсионӣ ва дигар корҳои илмию техникӣ дар СБҲП (2023-2025).....	22
2.1. Криосфера.....	22
2.2. Пирахшиносӣ	22
2.3. Таҳқиқоти изотопӣ ва гидрохимиявӣ.....	24
2.4. Гидрометеорология	25
2.5. Офатҳои табиӣ.....	26
2.6. Корҳои экспедитсионӣ	27

Ихтисорот

МДИ МОП АМИТ – Муассисаи давлатии илмии “Маркази
омӯзиши

пиряхҳои Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон”

МЗФ- Маълумот дар бораи зондиронии фосилавӣ

СБҲП - Соли байналмилалӣ ҳифзи пиряхҳо (2023-2025)

АМИТ - Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон

КТ — Кумитаи тадрукот

КТ - Кумитаи тадрукот оид ба омодагӣ ва баргузори
чорабиниҳои

Соли байналмилалӣ ҳифзи пиряхҳо (2023-2025)

ФГЭ - Фонди глобалии экологӣ

ХУМЗ - Хазиная умумичаҳонии муҳити зист

ХМҚП- Хадамоти мониторинги чаҳонии пиряхҳо

2. Шиноснома

Номи ҳуҷҷат: Нақшаи иҷро оид ба иштироки муассисаи давлатии илмии “Маркази омӯзиши пиряхҳои Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон” (МДИ МОП АМИТ) чиҳати омодагӣ ва баргузори чорабиниҳои “Соли 2025 - Соли байналмилалии ҳифзи пиряхҳо”.

Асос барои таҳияи нақшаи иҷро: Протоколи маҷлиси Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 декабри соли 2022, таҳти № 12 (саҳифаи 16).

Ҳамоҳангсоз: Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон.

Таҳиякунандаи нақшаи иҷро: муассисаи давлатии илмии “Маркази омӯзиши пиряхҳои Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон”.

Муҳлати татбиқи нақшаи иҷро: солҳои 2023-2025.

Иҷрокунандагони нақша: муассисаи давлатии илмии “Маркази омӯзиши пиряхҳои Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон” ва шӯъбаҳои он.

Натиҷаҳои мобайнӣ ва ниҳони пешбинишудаи татбиқи нақшаи иҷро:

- арзёбии ҳолати равандҳои миқёси калони пиряхшиносӣ ва гидрометеорологӣ, ки ба иқлими минтақавӣ ва ҷаҳонӣ таъсир мерасонанд, бо истифода аз шабакаи муассисаи давлатии илмии “Маркази омӯзиши пиряхҳои Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон” барои мониторинги ҳолати пиряхҳо; ифлосшавии муҳити зист ва системаи ҷамъоварӣ, коркард ва паҳнкунии иттилоот;

- арзёбии вазъи кунунии криосфера (пиряхҳо ва яхбандии доимӣ) ва мусоидат ба густариши таҳқиқоти онҳо дар заминаи ҳамкориҳои байналмилалӣ, аз ҷумла барои пешгӯии эволютсия дар барномаҳои гуногуни тағйирёбии иқлим;

- мусоидат ба татбиқи лоиҳаҳо ва барномаҳои бузурги байналмилалӣ оид ба таҳқиқот, оид ба иқлим ва муҳити табиӣ минтақаҳо, ки аз ҷониби

ташкилоти байналмилалӣ, ки Тоҷикистон дар онҳо иштирок мекунад, амалӣ карда мешавад;

- такмили рушди система ва технологияҳои мавҷудаи мониторинги пешгӯии равандҳои пиряхшиносӣ ва гидрометеорологӣ;

- таъмини истифодаи самаранокии “Фонди боварии Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳифзи пиряхҳо”;

- баҳодиҳии таъсири омилҳои хоси табиӣ, иқлимӣ ва экологии минтақаҳои пиряхӣ ба таъмини ҳаёт ва фаъолияти аҳоли;

- тавсияҳо оид ба таъмини рушди минбаъдаи устувори иҷтимоию иқтисодии минтақаҳои назди пирях.

- Назорат ва нақшаи иҷро: Таҳлил ва назорати иҷрои чорабиниҳо оид ба иштироки муассисаи давлатии илмӣ “Маркази омӯзиши пиряхҳои Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон” татбиқи барнома аз тарафи Раёсати Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон амалӣ карда мешавад.

3. Мақсад ва вазифаҳои нақшаи иҷро

Мақсади нақшаи иҷроиши мазкур аз инҳо иборат аст:

- ташкили иштироки муассисаи давлатии илмӣ “Маркази омӯзиши пиряхҳои Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон” дар омодагӣ ва баргузори чорабиниҳои “Соли байналмилалии ҳифзи пиряхҳо “(солҳои 2023-2025).

- ба даст овардани донишҳои нав дар бораи равандҳои пиряхшиносӣ ва гидрометеорологӣ дар ҳавзаҳои дарёҳои асосии Тоҷикистон дар заминаи афзоиши назаррасии ҳаҷми синхронӣ, ҳамоҳангшуда ва мувофиқ дар ҷанбаи методологии мушоҳидаҳои пиряхшиносӣ, гидрометеорологӣ ва таҳқиқоти изотопӣ дар минтақаҳои Тоҷикистон, усулҳои омӯзиши маҷмӯӣ, арзёбӣ ва пешгӯии ҳолати муҳити зист.

- ноил шудан ба рушди устувори минтақаҳои наздики пирияхҳои Тоҷикистон дар асоси истифодаи ҳамаҷониба ва самараноки иқтисодии захираҳои табиӣ, рушди оқилона ва мутаносибии иҷтимоию иқтисодии минтақаҳо;
- баланд бардоштани сатҳи зиндагии аҳоли, ҳалли масъалаҳои экологӣ ва ҳифзи муҳити табиӣ.

Барои ноил шудан ба ин ҳадаф вазифаҳои асосии зерин пешбинӣ шудаанд:

- такмил ва васеъ намудани усулҳои таҳқиқоти пирияхҳо ва қабати барф;
- арзёбии ҳолат ва дурнамои рушди илмию техникӣ бо мақсади ҷалби захираҳои давлатӣ барои таҳқиқоти илмӣ дар соҳаи омӯзиш ва мониторинги пирияхҳо дар шароити тағйирёбии иқлим;
- аз нав сар кардани назорати доимии статсионари вазъияти пирияхи калонтарини Осиёи Миёна Федченко дар пойгоҳи обуҳавосанҷии ба номи Горбунов;
- рушди технологияи ГИС, зондиронии фосилавӣ ва фароҳам овардани шароит барои дастрасӣ ба тасвирҳои баландсифати моҳворагӣ;
- то соли 2025 интишори тамоми ҷилдҳои феҳристи пирияхҳои Тоҷикистон дар ҳаҷми маҷмуаи Каталоги пирияхҳои Тоҷикистон, ки дар маҷмуъ вазъи кунунии пирияхҳоро дар раванди тағйирёбии иқлим ифода мекунанд;
- мучаҳҳаз намудани озмоишгоҳи таҳқиқоти изотопии пирияхҳо ва қабати барфӣ муассисаи давлатии илмӣ “Маркази омӯзиши пирияхҳои Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон” бо мақсади гузаронидани таҳқиқоти доимии таркиби изотопӣ;

- ташкили омӯзиш, мониторинг ва моделсозии кӯлҳои пиряхҳои аз инфичор дучоршаванда бо мақсади кам кардани хатар ва зарар аз оқибатҳои хуруҷи онҳо;

- омӯзиш ва таъсиси системаи мониторинги пиряхҳои набзӣ дар минтақаҳои баландкӯҳи Тоҷикистон;

- таъмини миқдори кофии соатҳои парвози чархбол (ҳадди ақал 20-30 соати парвоз дар як сол) барои мониторинг, аз аэрофотоситонӣ, корҳои картографӣ дар пиряхҳо, инчунин аз ҳисоби давлат интиқоли бехатари кормандон ба ҷойҳои душворгузар; маблағҳои буҷетӣ, маблағҳои ташкилотҳо ва фондҳои байналмилалӣ;

- ташаккули захираҳои иттилоотии давлатӣ дар соҳаи омӯзиш ва мониторинги пиряхҳо, таъсис, нигоҳдории маҳзани ягонаи иттилоотӣ, таҳия ва таҷдиди шиносномаҳои пиряхҳо, инчунин таҳияи маҷмуаи мақолаҳои илмӣ оид ба пиряхҳо ва захираҳои об;

Вазифаҳои афзалиятнокӣ инҳо мебошанд:

- инкишоф додани шабакаи пойгоҳҳои баландкӯҳии глятсиологӣ ва гидрометеорологӣ дар баландии 3500—5000 метр аз сатҳи баҳр ва ба роҳ мондани омӯзиши тавозуни ҳаҷми пиряхҳо;

- гузаронидани экспедитсияҳои мураккаби баландкӯҳ бо иштироки шарикони миллӣ, минтақавӣ ва байналмилалӣ;

- якҷоя бо шарикони рушд барои ба даст овардани ядро аз пиряхҳои калонтарин бо мақсади гузаронидани таҳқиқоти кимиёвӣ, изотопӣ ва радиоизотопӣ ва муайян намудани синну соли онҳо.

Яке аз вазифаҳои асосии илмии СБҲП омӯзиши робитаҳои физикӣ ва иҷтимоии экосистемаҳои баландкӯҳ ва минтақаҳои пасти Тоҷикистон хоҳад буд, ки имкони иртибот бо доираи васеи фанҳои илмӣ ва барқарор намудани робита бо оммаи васеъ ва бо маориф.

4. Асосҳои мухтасари таҳияи нақша - чорабиниҳо

Ҷумҳурии Тоҷикистон баландтарин манотиқи кӯҳистон буда, 93% қаламрави кишварро кӯҳҳо ташкил медиҳанд. Бештари кӯҳҳои Тоҷикистон дар баландии 3000 метр ва аз он баландтар аз сатҳи баҳр ҷойгиранд. Маълумот аз соли 1940 то соли 2020 нишон дод, ки ҳарорати ҳаво дар аксари манотиқи кишвар, аз ҷумла дар водии пасткӯҳ (то 1000 метр), кӯҳӣ (1000-2500 метр) ва кӯҳҳои баланд (болотар аз 2500 метр) баланд шудааст, вале дараҷаи гармшавӣ вобаста ба мавқеи ҷуғрофӣ ва омилҳои иқлимӣ тағйир меёбад.

Аз соли 1940 то соли 2020 дар ҳар даҳрӯзаи он давра 0,1—0,2 дараҷа баланд шудани ҳарорат мушоҳида карда шуд. Шумораи рӯзҳои, ки ҳарораташон 40 дараҷа ва аз он зиёд аст, меафзуд. Дар ноҳияҳои кӯҳӣ ҳарорати ҳаво 0,3-0,5 дараҷа баланд мешуд. Ҳарорати тирамоҳ дар ҳамаи ноҳияҳои кӯҳсор аз ҳисоби миёна 0,6—1,1 дараҷа зиёд мешуд.

Камшавии массаи пиряхҳо яке аз нишондиҳандаҳои барҷастаи гармшавии атмосфера мебошад. Мониторинги тағйирот яке аз ҳадафҳои асосии стратегияи байналмилалӣ мониторинги иқлим мебошад, ки аз ҷониби Системаи Глобалии Назорати Иқлим таҳия шудааст. Андозагирии дарозмуддати мувозинати массаи пиряхҳо инчунин барои калибрченкунӣ ва тасдиқи моделҳои мебошанд, ки ҷараёни яхбандии ояндаро тақлид мекунанд.

Ин барои Осиёи Миёна, ки яке аз хушқтарин ноҳияҳои континенталии нимкураи шимолӣ мебошад, хеле муҳим аст. Дар минтақаҳои сараҳолӣ, норасоии об аз сабаби кам шудани пирях метавонад ба бесуботии назарраси сиёсӣ, тағйироти шадиди муҳити зист ва таҳдидҳои амнияти ғизоӣ оварда расонад.

Захираҳои оби ояндаи Осиёи Марказӣ аз криосфера, махсусан барф, пиряхҳо ва яхбандии доимӣ вобастагии зиёд доранд. Ин ҷузъҳои криосфера миқдори зиёди оби тозаро дар бар мегиранд ва бо идомаи

гармшавӣ тағйироти пешбинишуда дар таъмини дастрасии об дар минтақа нақши муҳим мебозад.

Тағйирёбии пиряхҳо дар минтақаҳои кӯҳӣ дар тӯли зиёда аз садсолаҳо дар қисматҳои гуногуни ҷаҳон мушоҳида карда мешавад (Haeberli et al., 2007; Zemp et al., 2015) ва тағйирёбии пиряхҳо нишондиҳандаҳои боэътимоди тамоюлҳои гармшавии глобалии атмосфера ба ҳисоб меравад ((IPCC)) 2013). Пиряхҳои кӯҳӣ ва яхбандӣ барои стратегияҳои ошкорсозии барвақт дар мушоҳидаҳои глобалии иқлим муҳиманд. Аз ин рӯ, пиряхҳо яке аз "Тағйирёбандаҳои асосии иқлим (ECVs)" дар Системаи ҷаҳонии мушоҳидаи иқлим (СҶМИ) мебошанд.

Таърих нишон медиҳад, ки Тоҷикистон дар қатори дигар аъзои ҷомеаи ҷаҳонӣ дар сатҳи ҷаҳонӣ воқеан ҳам яке аз давлатҳои ташаббускор иқдомҳои беназир оид ба истифодаи оқилона ва идоракунии самараноки захираҳои об боқӣ мемонад.

Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳиягари асосии панҷ ташаббуси ҷаҳонии об мебошад:

1. Эълони гардидани соли 2003 ҳамчун “Соли байналмилалии оби тоза”, Қатъномаи Иҷлосияи 55-уми Ассамблеяи Генералии СММ аз 20 декабри 2000, № 55/196;
2. Эълони солҳои 2005-2015 Даҳсолаи байналмилалии амал «Об барои ҳаёт», Қатъномаи Иҷлосияи 58-уми Маҷмаи Умумии СММ аз 23 декабри соли 2003, № 58/217;
3. Эълони соли 2013 ҳамчун “Соли байналмилалии ҳамкорӣ дар соҳаи об”, Қатъномаи иҷлосияи 65-уми Маҷмаи Умумии СММ аз 20 декабри соли 2010, №65/154;

4. Эълон гардидани солҳои 2018-2028 Даҳсолаи байналмилалии амал “Об барои рушди устувор”, Қатъномаи Иҷлосияи 71-уми Маҷмаи Умумии СММ аз 21 декабри соли 2016, №A/RES/71/222.

5. Қарори иҷлосияи 77-уми Ассамблеяи Генералии Созмони Милали Муттаҳид аз 14 декабри соли 2022 дар бораи:

-эълон гардидани “Соли 2025 - Соли байналмилалии ҳифзи пиряхҳо”;

-эълон намудани “21 март - Рӯзи байналмилалии ҳифзи пиряхҳо”;

-таъсиси фонди байналмилалии эътимод дар назди СММ барои мусоидат ба ҳифзи пиряхҳо;

- соли 2025 баргузори Конфронси байналмилалӣ оид ба ҳифзи пиряхҳо дар шаҳри Душанбе.

Нақшаи мазкур маҳз барои иҷрои ин қатъномаи СММ таҳия шудааст.

5. Системаи чорабиниҳо

Нақшаи амал чорабиниҳои васеътарро дар бар мегирад, ки барои ҳалли масъалаҳои “Соли 2025 - Соли байналмилалии ҳифзи пиряхҳо” аҳаммияти калидӣ дошта, фаъолиятҳои таҳқиқотӣ дар сатҳи федералӣ, минтақавӣ ва соҳавӣ, инчунин чорабиниҳо оид ба ҳалли масъалаҳои ташкилӣ ва ба амал баровардани мубодилаи ахбор чӣ дар доираҳои илмӣ ва чӣ воситаҳои ахбори оммавиро дар бар мегирад.

Нақшаи иҷро аз бахшҳои зерин иборат аст:

1. Гузаронидани чорабиниҳои ташкилӣ.
2. Таҳияи асосҳои методологӣ ва заминаи захиравии чорабиниҳо.
3. Тайёр кардан ва гузаронидани корҳои таҳқиқотии экспедитсионӣ ва дигар корҳои илмию техникӣ.
4. Тайёр кардан ва ҷорӣ намудани системаи чорабиниҳои ҷамъбасти.

Фасли 1. Чорабиниҳоро оид ба таъсиси Кумитаи тадорукот бо иштироки Муассисаи давлатии илмӣ “Маркази омӯзиши пирияхҳои АМИТ” дар иҷрои чорабиниҳое, ки аз ҷониби Раёсати Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон амалӣ карда мешаванд, тақсимои масъулият ва ваколатҳои фаъолияти созмонӣ дар сатҳи миллӣ, байналмилалӣ ва ғ.

Фасли 2. Чорабиниҳоро оид ба таҳияи Барномаи миллии таҳқиқотӣ дар “Соли байналмилалӣ ҳифзи пирияхҳо” (2023-2025) ва иштирок дар лоиҳаҳои байналмилалӣ дар бар мегирад. Ташкили таъмини захираҳо ба нақшаҳои солонии қорӣ чорабиниҳои “Соли байналмилалӣ ҳифзи пирияхҳо” (2023-2025).

Фасли 3. Маҷмуи қорҳои экспедитсионӣ ва илмию техниқиро дар соҳаҳои таҳқиқоти комплекси ҳавзаҳои дарёҳои асосии Тоҷикистон, таҳқиқоти вобаста ба тағйирёбии иқлим, атмосфера, криосфераи экосистемаҳо, инчунин ҳалли масъалаҳои мушоҳида ва шабақаҳои дар минтақаҳои омӯхташударо дар бар мегирад.

Фасли 4. Гурӯҳи чорабиниҳоро оид ба идоракунии ва таъминоти шаклгирии маълумот дар давоми соли байналмилалӣ чорабиниҳо (конференсияҳо, симпозиумҳо, ҷаласаҳо ва ғайра, инчунин чорабиниҳо оид ба инъикоси ҳаматарафаи натиҷаҳои фаъолияти олимони ин давраро) дар бар мегирад.

6. Механизми амалӣ

Механизми амалисозии нақшаи чорабиниҳо истифодаи сиёсати молиявӣ ва бучетии Академияи миллии илмҳои Тоҷикистонро дар самти муайян ва арзёбии тағйирёбии имрӯзаи иқлим, вазъи муҳити зист бо дарназардошти манфиатҳои соҳибқорӣ субъектҳои вилоятӣ ва маҳаллии Ҷумҳурии Тоҷикистонро пешбинӣ менамояд.

Ташкили иҷрои нақшаи чорабиниҳо ба зиммаи Кумитаи тадорукот гузошта шудааст.

Иштироки дигар ташкилотҳо дар татбиқ ва маблағгузори нақша- чорабиниҳо бо созишномаҳои байниидоравӣ муайян карда мешавад.

7. Сарчашмаҳои маблағгузорӣ

Сарчашмаҳои асосии маблағгузорӣ: буҷаи ҷумҳуриявӣ, буҷаи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон ва фондҳои ғайрибуҷавӣ.

Дар давраи ҳамоҳангсозии чорабиниҳо оид ба омодагӣ ва баргузори “Соли байналмилалӣ ҳифзи пирияхҳо” (солҳои 2023-2025) мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии маҳаллӣ ва субъектҳои хоҷагидорӣ манфиатдор бояд розигии худро барои иштироки муштарак дар маблағгузори чорабиниҳои дахлдор протоколҳо ё созишномаҳо бо мақомоти ваколатдор, тибки муқарароти Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар карда шудааст, тасдиқ менамоянд.

Иштирокчиёни хориҷӣ метавонанд дар татбиқи чорабиниҳо оид ба омодагӣ ва баргузори чорабиниҳои “Соли байналмилалӣ ҳифзи пирияхҳо” (солҳои 2023-2025) мутобиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷалб карда шаванд. Маблағҳои бузурги байналмилалиро масалан, Фонди глобалии экологӣ (ФГЭ), Фонди умумиҷаҳонии табиат (ФУТ) ва ғайра метавон ҷалб намуд.

Татбиқи чорабиниҳо оид ба омодагӣ ва гузаронидани Соли байналмилалӣ ҳифзи пирияхҳо (солҳои 2023-2025) хароҷоти буҷаи ҷумҳуриявӣ барои барқарорсозӣ ва рушди шабакаи мушоҳидаҳо, пурзӯр намудани таҳқиқоти илмию техникӣ дар соҳаи ҳифзи пирияхҳоро талаб мекунад.

Манфиатҳои пешбинишудаи Тоҷикистон аз натиҷаҳои “Соли байналмилалӣ ҳифзи пирияхҳо” (2023-2025) аз хароҷоти сарфшуда ба таври қобили мулоҳиза зиёд хоҳад буд.

8. Арзёбии самаранокӣ, оқибатҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва экологии татбиқи нақша - чорабиниҳо

Самаранокии иҷтимоӣю иқтисодии татбиқи нақша- чорабиниҳо аз рӯйи динамикаи нишондиҳандаҳои асосии таҳқиқоти бунёдӣ ва амалии илмӣ мутобиқи стандартҳои қабулшуда баҳо дода мешавад.

Таркиби натиҷаҳои пешбинишудаи аз ҷиҳати иҷтимоӣ муҳим аз инҳо иборат аст:

Дар соҳаи рушди иқлимшиносии бунёдӣ:

— ба даст овардани маълумоти боэътимод оид ба вазъи пиряхҳо дар ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон бо назардошти маълумот дар бораи ғафсӣ ва шумораи онҳо;

- арзёбии тағйироти ҷорӣ ва пешгӯии речаи гидрологии ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон;

- арзёбии ҳолати ҷорӣ параметрҳои асосии қабати ях ва сценарияҳои эҳтимолии тамоюлҳои эҳтимолии тағйирёбии ғафсӣ ва ҳаҷм дар даҳсолаҳои оянда.

Дар соҳаи таъмини амнияти экологӣ:

— маълумоти муътамад дар бораи ифлосшавии пиряхҳои ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон, ки минбаъд соҳаҳои манфиатдор ҳангоми ба нақшагирии фаъолияти хоҷагӣ истифода бурда метавонанд;

— арзёбии оқибатҳои эҳтимолии экологии таъсири омилҳои антропогенӣ ба ҳолати муҳити табиӣ ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон;

- арзёбии имкони тағйирёбии ҳолати экологии оби ширин дар ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон бо таъсири омилҳои табиӣ ва антропогенӣ ва вобаста ба барномаҳои гуногуни тағйирёбии иқлим;

- арзёбии нақши интиқоли фаромарзии моддаҳои ифлоскунанда;

- баҳодиҳии миқдори саҳми интиқоли моддаҳои ифлоскунанда аз манбаъҳои ифлоскунанда, ки дар минтақаҳои ҳамсоя ва дур ҷойгиранд;

- баҳодиҳии тағйирёбии дарозмуддат, мавсимии интиқол ва табдили моддаҳои ифлоскунанда тавассути қаламрави кишварҳои ҳамсоя;
- характеристикаҳои тамоюли тағйирёбии сатҳи олудашавии радиоактивии пиряхҳо;
- таклифҳо оид ба истисно ё эҳтимолан маҳдуд кардани таъсири омилҳои манфӣ ба ташаккули сифати об дар ҳавзаҳои асосии дарёҳо;
- таҳияи тавсияҳо оид ба чорабиниҳои ҳифзи муҳити зист.

Дар соҳаи рушди системаи мониторинги гидрометеорологӣ:

- таҳияи системаи мушоҳидаҳои гидрометеорологӣ, имкон медиҳад мониторинги пурраи ҳолати пиряхҳо ва равандҳои табиӣ ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон;
- таклифҳо оид ба беҳтар намудан ва ташкили режим ва мушоҳидаҳои махсуси ҳолати ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон вобаста ба пурзур гардидани истифодаи захираҳои табиӣ афзоиши фишори антропогенӣ;
- таҳияи тавсияҳо оид ба беҳтар намудани мониторинги ҳолати муҳити табиӣ ва захираҳои табиӣ барқароршаванда бо мақсади пешгӯии тағйироти дарозмуддат.

Дар соҳаи беҳтар намудани сифати пешгӯиҳо

- такмил додани моделҳои иқлими глобалӣ ва минтақавӣ;
- такмил додани технологияҳои мавҷуда ва таҳияи технологияҳои нави пешгӯии яхбандӣ ва обуҳавошиносии ҳавзаҳои дарёҳо бо истифода аз технологияҳои муосири иттилоотӣ;
- баланд бардоштани сифати пешгӯии ҳолати пиряхҳо.

Дар соҳаи иҷрои уҳдадорихои байналмилалӣ Тоҷикистон:

- мусоидат ба татбиқи лоиҳаҳо ва барномаҳои бузурги байналмилалӣ оид ба таҳқиқоти иқлим ва муҳити зисти минтақаҳои қутбӣ, ки аз

ҷониби СММ ва дигар ташкилотҳои байналмилалӣ, ки дар онҳо Русия иштирок мекунад, амалӣ карда мешавад.

Дар соҳаи таъмини рушди устувори ҳудудҳо:

- маҷмуаи тавсияҳо барои мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ, ташкилоту идораҳои, ки ба фаъолияти хоҷагидорӣ, экологӣ ва дигар фаъолият дар минтақаҳои наздики пирияхҳо, дар соҳаҳои иқтисодиёт ба тағйирёбии иқлим ҳассос мебошанд, ҷиҳати таъмини бехатарии пирияхшиносӣ ва гидрометеорологӣ, истифодаи иттилоотии пирияхшиносӣ ва гидрометеорологӣ, тағйироти эҳтимолии номусоиди муҳити зист дар зери таъсири фаъолияти антропогениро кам мекунанд;
- маҷмуаи тавсияҳо барои мақомоти давлатӣ, ташкилотҳои, ки дар минтақаҳои наздикии пириях машғуланд;
- асари фундаменталии илмии «Шароити пирияхшиносӣ ва гидрометеорологии ҳавзаҳои дарёҳо. Натиҷаҳои “Соли байналмилалии ҳифзи пирияхҳо” (2023-2025).

Яке аз натиҷаҳои асосии “Соли байналмилалии ҳифзи пирияхҳо” (2023-2025) таҳияи таҳқиқоти бунёдӣ ва амалӣ, ки ба нигоҳ доштани ҳолати мувозинати экосистемаҳои Арктика ва таъмини амнияти экологӣ, идоракунии устувори табиат бо дарназардошти тағйирёбии иқлими муосир мебошад.

9. Ташкили идоракунии иҷроии нақша - чорабиниҳо

Роҳбарӣ ва ҳамроҳангсозии фаъолияти нақша - чорабиниҳо аз ҷониби Кумитаи тадрукот оид ба иштироки муассисаи давлатии илмии “Маркази омӯзиши пирияхҳои Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон” дар омодагӣ ва баргузори чорабиниҳо бахшида ба “Соли байналмилалии ҳифзи пирияхҳо” (2025) (СБҲП) ба амал бароварда мешавад.

СБҲП дар якҷоягӣ бо мақомоти иҷроияи ҳокимияти манфиатдор самаранокии татбиқи иҷроӣ нақша - чорабиниҳоро арзёбӣ намуда, оид ба натиҷаҳои иштироки муассисаи давлатии илмӣ “Маркази омӯзиши пирияхҳои Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон” ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳисобот омода менамояд.

1. Нақша ҷиҳати омодагӣ ва гузарондани чорабиниҳои

“Соли байналмилалӣ ҳифзи пирахҳо” (2023-2025)

1.1. Ташкили чорабиниҳо

Чорабиниҳо	Муҳлат	Натиҷаҳои интизорӣ	Сарташкilot
Таъсиси Кумитаи тадрукот оид ба иштироки Муассисаи давлатии илмӣ “Маркази омӯзиши пирахҳои Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон” дар “Соли байналмилалӣ ҳифзи пирахҳо (солҳои 2023-2025)”.	Семоҳаи якуми соли 2023	Ҳайати КТ СБҲП. Лоихаи Низомномаи КТ СБҲП.	АМИТ , МДИ МОП АМИТ
Тартиб намудани плани кории КТ СБҲП ва ташкили органҳои кории он.	Семоҳаи якуми соли 2023	Нақшаи кории КТ СБҲП барои солҳои 2023-2025. Нақшаҳои кории солонаи КТ СБҲП. Ҳайати гурӯҳҳои корӣ.	АМИТ , МДИ МОП АМИТ
Таъсиси котиботи КТ СБҲП.	Семоҳаи якуми соли 2023	Ҳайати котибот. Низомнома дар бораи котибот.	АМИТ , МДИ МОП АМИТ
Таъмини фаъолияти КТ СБҲП ва органҳои кории он.	Семоҳаи якуми соли 2023	Ташкили ҷаласаҳо, тартиб додани нақша ва маводи КТ СБҲП.	АМИТ, МДИ МОП АМИТ

1.2. Таҳияи асосҳои методологӣ ва базаи захиравии чорабиниҳо

Чорабиниҳо	Мухлат	Натиҷаҳои интизорӣ	Сарташкilot
Таҳияи барномаи илмии гузаронидани СБҲП.	Семоҳаи якуми соли 2023	Барномаи илмии гузаронидани СБҲП.	АМИТ, МДИ МОП АМИТ
Ташкил ва таъмини фаъолияти захиравии СБҲП.	Солҳои 2023-2024	Қарорҳои таъмини захиравӣ.	АМИТ , МДИ МОП АМИТ

1.3. Тайёри ва гузарондани корҳои таҳқиқотӣ - экспедитсионӣ ва дигар корҳои илмию техникӣ дар СБҲП

Чорабиниҳо	Мухлат	Натиҷаҳои интизорӣ	Сарташкilot
Тайёрии корҳои таҳқиқотии экспедитсионӣ ва дигар корҳои илмию техникӣ чиҳати омӯзиши ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон ва ҳудудҳои ҳамсоя.	Солҳои 2023-2024	Барномаҳо ва нақшаҳои корҳои экспедитсионӣ. Таъмини захираҳо.	МДИ МОП АМИТ АМИТ
Чамбаст ва нашри натиҷаҳои илмии корҳои таҳқиқотии олимони тоҷик ва хориҷӣ дар соҳаи ҳифзи пирыхҳо дар доираи Барномаи СБҲП (солҳои 2023-2025).	Соли 2025	Нашри натиҷаҳои таҳқиқоти олимони тоҷик хориҷӣ дар соҳаи ҳифзи пирыхҳо дар маҷаллаи илмию амалии “Маркази омӯзиши пирыхҳои Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон”, «Криосфера»	МДИ МОП АМИТ МДИ МОП АМИТ
Нашри Каталоги пирыхҳои Тоҷикистон дар ҷилд.	Соли 2024	Таъмини ташкилоту идораҳои манфиатдори Ҷумҳурии Тоҷикистон ва кишварҳои хориҷӣ бо маълумоти зарурӣ дар бораи пирыхҳои Тоҷикистон ва ҳолати	МДИ МОП АМИТ АМИТ

		ОНҲО.	
--	--	-------	--

1.4.Тайёри ва қорӣ намудани системаи чорабиниҳои ҷамъбасти

Чорабиниҳо	Мухлат	Натиҷаҳои интизорӣ	Сарташқилот
Таъсиси инфрасохтори иттилоотии СБҲП.	Солҳои 2023 2025	Системаи бонки маълумот, портали веб, ҷамъоварӣ, интиқол ва нигоҳдории маълумот.	МДИ МОП АМИТ
Гузaronидани конферонсҳо, семинарҳо, мизҳои мудаввар, намоишгоҳҳо бахшида ба СБҲП.	Солҳои 2023 2025	Муҳокимаи натиҷаҳои тадқиқоти экспедитсионӣ ва дигар корҳои илмӣ- техникӣ дар давраи СБҲП.	МДИ МОП АМИТ
Конферонсҳои байналмилалӣ "Натиҷаҳои СБҲП".	Соли 2025	Хулоса ҷиҳати гузaronидани СБҲП.	КТ СБҲП
Ташкили ҳамкорҳо бо ВАО.	Солҳои 2023 2025	Пешрафти чорабиниҳои СБҲП.	КТ СБҲП
Баргузори намоишгоҳи аксҳои "Пиряхҳои Тоҷикистон дар шароити тағйирёбии иқлим".	Соли 2024	Дар толори Муассисаи давлатии «Осорхонаи миллӣ»-и Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкили намоишгоҳи доимии «Пиряхҳои Тоҷикистон дар шароити тағйирёбии иқлим».	МДИ МОП АМИТ
Ташкили вохӯриҳо бо ҷавонон ва зиёён бахшида ба СБҲП.	Солҳои 2023 2025	Гузaronидани Аксия барои дастгирии "Соли байналмилалӣ ҳифзи пиряхҳо".	МДИ МОП АМИТ

2. Нақшаи гузаронидани корҳои таҳқиқотӣ, экспедитсионӣ ва дигар корҳои илмию техникӣ дар СБҲП (2023-2025)

2.1. Криосфера

Омӯзиши яхбандии доимӣ дар баландкӯҳҳои Помири Шарқӣ ва ҳавзаи дарёи Кофарниҳон.	Солҳои 2023 2024	Муайян намудани ҳаҷми ях ва захираи онҳо дар яхбандии доимии минтақаҳои зикршуда ва ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон.	МДИ МОП АМИТ
Омӯзиши паҳншавии яхбандии доимӣ аз рӯи баландӣ дар қаламрави Тоҷикистон.	Солҳои 2023 2025	Муайян намудани масоҳати яхбандии доимӣ дар минтақаҳои баландкӯҳҳои Тоҷикистон.	МДИ МОП АМИТ
Барқарор намудани дарёҳои дурдаст дар ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон.	Соли 2023 2025	Муайян намудани баландии қабати барф, зичии барф ва ҳатти барф дар ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон.	МДИ МОП АМИТ (ва дигар ҳамкорони рушд)
Ташаккул додани усулҳои ташҳиси фосилавӣ дар асоси технологияи ГИС (маълумот дар бораи Зондиронии Фосилавӣ), паҳншавии қабати барф дар минтақаҳои баландии қаламрави Тоҷикистон барои пешгӯии сатҳи оби дарёҳо дар мавсими кишт.	Солҳои 2023 2025	Пешгӯии намудани маълумот дар бораи майдони барф, речаи вақти воқеӣ, чараёни дарёҳо ва обҳезӣ.	МДИ МОП АМИТ (ва дигар ҳамкорони рушд)

2.2. Пиряхшиносӣ

Омӯзиши ҳолати кунунии пиряхи Федченко дар шароити тағйирёбии иқлим.	Соли 2023	Гирифтани маълумот дар бораи: - навъҳои пиряхҳо ва таъсири онҳо; - ҳатти фирнавӣ ва моренаҳо;	МДИ МОП АМИТ
--	-----------	---	--------------

		<ul style="list-style-type: none"> - ҷараёнҳои обӣ; - кӯлҳои пирияхӣ; - режими гидрологӣ; - шароити иқлимии ҳавза; - обшавии яхҳо; - нури офтоб ва радиатсияи офтоб; - суръати ҳаракати пирияхҳо; - пешгӯии тағйирёбии иқлим ва таназзули пириях аз рӯи моделҳо - натиҷаи моделсозии ҳолати пириях. 	
Омӯзиши ҳолати ҳозираи пирияхшавӣ дар ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон.	Солҳои 2023-2025	Таҳлил ва арзёбии ҳолати кунунии пирияхшавӣ дар ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон дар шароити тағйирёбии иқлим.	МДИ МОП АМИТ (ва дигар ҳамкорони рушд)
Омӯзиши вазъи кунунӣ ва арзёбии динамикаи таназзули пирияхҳо дар ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон.	Солҳои 2023-2025	Гирифтани маълумот дар бораи: <ul style="list-style-type: none"> - ҳолат ва шумораи пирияхҳо дар ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон; - ҳолати кунунии иқлим ва тамоюлҳои тағйирёбии он; - арзёбии омории параметрҳои метеорологӣ, ки тағйирёбии ҳолат ва иқлимро тавсиф мекунанд. 	МДИ МОП АМИТ (ва дигар ҳамкорони рушд)
Муайян намудани тавозуни пирияхҳо дар ҳавзаҳои асосии дарёҳои Тоҷикистон.	Солҳои 2023-2024	Муайян намудани суръати таназзули пирияхҳо.	МДИ МОП АМИТ
Моделсозии мувозинати массаи пирияхҳо дар ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон.	Солҳои 2023-2024	Муайян намудани суръати таназзули пирияхҳо дар асоси қорҳои кофтуковӣ ва экспедитсионӣ дар минтақаҳои алоҳидаи Тоҷикистон.	МДИ МОП АМИТ

Таҳияи методологияи муайян кардани тағйирёбии ҳаҷми пиряхҳо тавассути истифодаи технологияҳои ГИС (маълумот дар бораи Зондиронии Фосилавӣ).	Солҳои 2023 2024	Муайян кардани динамикаи тағйирёбии ҳаҷми ях дар пиряхҳо.	МДИ МОП АМИТ
Саҳми пиряхҳои ҳавзаи дарёи Зарафшон дар ташаккули захираҳои обу энергетикӣ қаламрави кишвар.		Гузaronидани баррасии таҳқиқот ва маълумот оид ба ҳолат ва эволютсияи минбаъдаи пиряхҳо дар ҳавзаи дарёи Зарафшон.	МДИ МОП АМИТ

2.3. Таҳқиқоти изотопӣ ва гидрохимиявӣ

Омӯзиши таркиби изотопҳо дар пиряхҳо, қабати барф ва обҳои обшавии ҳавзаҳои асосии дарёҳои Тоҷикистон.	Солҳои 2024 2025	Муайян кардани миқдори изотопҳои вазнин, сабук дар обҳои обшавии пиряхҳо ва майдонҳои барфӣ бо мақсади муайян кардани пайдоиш ва манбаи ифлосшавии онҳо.	МДИ МОП АМИТ
Гузaronидани таҳлилҳои гидрохимиявии металҳои вазнин ва элементҳои кимиёвӣ дар обҳои обшавии пиряхҳо ва майдонҳои барф.	Солҳои 2024 2025	Муайян кардани дараҷаи таркиби металҳои вазнин ва элементҳои химиявӣ, инчунин дараҷаи олудашавии объектҳои таҳқиқшаванда.	МДИ МОП АМИТ
Барпо намудани шабакаи чамъоварии боришот, намунаҳои обҳои обшуда, барфи изотопӣ ва таҳлили химиявӣ.	Солҳои 2024 2025	Мониторинги мунтазами изотопҳо барои тамоми сол ва таҳлили химиявӣ аз шабакаи изотопҳо.	МДИ МОП АМИТ ва дигар ҳамкорони рушд
Омӯзиши таркиби тритий дар пиряхҳои	Солҳои 2024	Муайян кардани таркиби тритий барои	МДИ МОП АМИТ

ҳавзаҳои асосии дарёҳои Тоҷикистон.	2025	муайян кардани баландшавӣ ва динамикаи пиряхҳо дар ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон.	МАГАТЭ
-------------------------------------	------	---	--------

2.4. Гидрометеорология

Динамикаи тағйирёбии параметрҳои гидрометеорологӣ ва муносибати онҳо бо речаи гидрологии ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон.	Соли 2023	Баҳодиҳии объективии динамикаи тағйирёбии захираҳои барф, миқдори боришот ва чамъшавии барф, ташаккул ва хусусияти мачрои дарёҳо дар ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон.	МДИ МОП АМИТ
Речаи гидрологӣ ва таназзули пиряхшавии дарёҳои Тоҷикистон дар шароити тағйирёбии иқлим.	Соли 2024	Таҳлили муқоисавии речаи гидрологии ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон дар шароити тағйирёбии иқлим ва таназзули пиряхҳо.	МДИ МОП АМИТ
Пешгӯии оби дарёи Вахш дар асоси истифодаи модели обшавии барф (СРМ) SRM бо истифода аз маълумоти моҳворагии MODSNOW дар қабати барф.	Соли 2024	Арзёбии сатҳи оби дарёи Вахш дар солҳои 2016-2022 бо истифода аз модели обшавии барф (СРМ) бо мақсади муфассал тавсиф кардани харитаи ҳавзаи дарёи Вахш, муайян кардани вазъи он дар давраи гармшавии глобалӣ, стратегия ва дурнамои омӯзиши он.	МДИ МОП АМИТ
Мушоҳидаи аэрологӣ	Солҳои 2023 2025	Барқарор намудани пойгоҳҳои аэрологии шаҳрҳои Душанбе ва Хоруғ барои маълумот дар бораи: - ҳарорати ҳаво;	МДИ МОП АМИТ ва дигар ҳамкорони рушд

		<ul style="list-style-type: none"> - намии ҳаво; - фишори ҳаво; - самт ва суръати шамол. Пешгӯии равандҳои конвективӣ ва ҷараёнҳои реактивӣ дар тропосфераи болоӣ. 	
--	--	---	--

2.5. Офатҳои табиӣ

Таҳлили равандҳои асосии геологии экзогенӣ дар Тоҷикистон.	Соли 2024	Таҳлили натиҷаҳои мониторинги равандҳои асосии геологии экзогенӣ хатарноки Хадамоти давлатии мониторинги равандҳои геологии махсусан хатарнок.	МДИ МОП АМИТ
Омӯзиш, мониторинг ва моделсозии кӯлҳои пирахӣ.	Соли 2024	Назорат ва андешидани тадбирҳо дар бораи вазъияти кӯлҳои пирахҳои азхудшуда ва кам кардани зарар.	МДИ МОП АМИТ
Омӯзиш ва мониторинги пирахҳои пулсшаванда дар Тоҷикистон.	Соли 2024	арзёбии ҳолати кунунии пирахҳои пулсатсияшаванда ва мониторинги онҳо дар асоси технологияи модели обшавии барф (MP)GIS, ташхиси фосилавӣ ва корҳои илмӣ экспедитсионӣ.	МДИ МОП АМИТ ва дигар ҳамкорони рушд
Муносибати байни селҳои муқаррарӣ, пирахӣ ва тағйирёбии параметрҳои метеорологӣ.		Омӯзиши сифатӣ ва миқдорӣ дар робита бо офатҳои табиӣ ва тағйирёбии параметрҳои асосии метеорологӣ.	МДИ МОП АМИТ

--	--	--	--

2.6. Корҳои экспедитсионӣ

Ташкил ва гузаронидани корҳои экспедитсионӣ дар пирахҳо ва майдонҳои барф дар болооби ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон:	Солҳои 2023-2025	Баҳодиҳии захираи барф, муайян кардани мувозинати масса, зичии барф ва қабати барф бо ёрии ҳавопаймоҳои бесарнишин. Таҳлили таҳқиқоти пештара ва баҳодиҳии ҳолати кунунии пирах Омӯхтани ҳолати пирах, муқаррар намудани мониторинги доимии он ва муайян намудани кӯлҳои ба таркиши пирахҳо ҳавфнок. Гузаронидани таҳқиқоти илмӣ глятсиологӣ доир ба муайян кардани синну соли пирахҳо дар шароити тағйирёбии иқлим.	МДИ МОП АМИТ ва дигар ҳамкорони рушд
Мушоҳидаҳои аэровизуалӣ (аз 20 то 30 соат дар як сол) ва масири чамъоварии барф дар ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон	Солҳои 2023-2025	Мушоҳидаҳои ҳавой барои муайян кардани захираи барф, зичии барф ва хатти барф дар ҳавзаҳои дарёҳо	МДИ МОП АМИТ ва дигар ҳамкорони рушд
Омӯзиши тавозуни массаи пирахҳо дар шабакаи пирахҳои ҳавзаҳои дарёҳои Тоҷикистон.	Солҳои 2023-2025	Якҷоя бо шарикони рушд омӯхтани тавозуни массаи пирахҳо ва пешниҳоди маълумот ба Маркази ҷаҳонии мониторинги пирахҳо.	МДИ МОП АМИТ ва дигар ҳамкорони рушд
Гузаронидани корҳои экспедитсионӣ оид ба инкишоф додан ва васеъ намудани шабакаи пирахшиносӣ дар баландҳои 3500 то 4900	Солҳои 2023-2025	Якҷоя бо шарикони рушд тадбирҳо оид ба васеъ намудани шабакаи пирахшиносӣ, инчунин чамъоварӣ ва	МДИ МОП АМИТ ва дигар ҳамкорони рушд

метр аз сатҳи баҳр.		таҳлили маълумоти пиряхшиносӣ ва гидрометеорологиро ҳамасола барои арзёбии динамикаи тағйирёбии ҳолати пиряхҳо ва қабати барф таҳия намудан.	
Мониторинги пиряхи Хирсон дар асоси технологияҳои экспедитсионӣ ва модели обшавии барф (СРМ) GIS.	Солҳои 2023-2025	Ташкили мониторинги доимӣ ва пешгӯии баландшавии пиряхҳо.	МДИ МОП АМИТ ва дигар ҳамкорони рушд
Омӯзиш ва мониторинги пиряхи Баралмос дар болооби дарёи Сурхоб.	Солҳои 2023-2025	Мониторинг ва моделсозии дараҷаи хатари хурӯчи кӯлҳои пиряхӣ, мониторинг ва таҳияи чораҳои кам кардани зарар.	МДИ МОП АМИТ ва дигар ҳамкорони рушд
Таҳқиқ ва мониторинги пиряхҳои Қарокул дар Помири Шарқӣ.	Солҳои 2023-2025	Омӯхтани ҳолати кунунии пиряхҳои ҳавзаи Қарокул, инчунин мониторинги ҳолати гидрологию гидрохимиявии кӯл.	МДИ МОП АМИТ ва дигар ҳамкорони рушд
Ташкили кори мунтазами таҳқиқотӣ дар пиряхи Федченко.	Солҳои 2023-2025	Ташкили кори доимӣ таҳқиқоти илмӣ гляциологӣ ва гузарондани таҳқиқоти изотопҳо ва синну соли пиряхҳо дар пойгоҳи Горбунов.	МДИ МОП АМИТ ва дигар ҳамкорони рушд
Таҳқиқоти пиряхи №383 дар ҳавзаи дарёи Обихингоби болооби дарёи Нисой.	Солҳои 2023-2025	Арзёбии ҳолат ва муайян намудани мувозинати массаи пирях.	МДИ МОП АМИТ ва дигар ҳамкорони рушд
Омӯзиши пиряхи РГО дар ҳавзаи дарёи Ванҷ.	Солҳои 2023-2025	Арзёбии ҳолати пирях тавассути истифодаи ҳавопаймоҳои	МДИ МОП АМИТ ва дигар ҳамкорони рушд

		бесарнишин.	
Мониторинги заминӣ ва моҳворагии пирияхи Хирсон дар ҳавзаи дарёи Ванҷ.	Солҳои 2023-2025	Омӯхтани ҳолати пириях, муқаррар намудани мониторинги доимӣ ва пешгӯии қардани набзи имконпазири он.	МДИ МОП АМИТ ва дигар ҳамкории рушд
Омӯзиши яхбандии доимӣ дар Помири Шарқӣ ва ҳавзаи дарёи Кофарниҳон.	Солҳои 2023-2025	Омӯзиши яхбандии доимӣ дар ҳавзаи Помири Шарқии дарёи Кофарниҳон.	МДИ МОП АМИТ ва дигар ҳамкории рушд